

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Συνοπτική έκθεση πεπραγμένων του έτους 1988

Τò προσωπικό του Κέντρου αποτελούν ó Διευθυντής του Δ. Σοφιανός (Διευθυντής από τò 1984, συντάκτης από τò 1966) και οί συντάκτες 'Ιωάννα Κόλια (άπό 27-2-1973), Κ. Λάππας (άπό 1-10-1974), 'Ελένη 'Αγγελομάτη-Τσουγκαράκη (άπό 28-12-1974), Πηνελόπη Παπαδοπούλου-Στάθη (άπό 29-7-1975), Ρόδη- 'Αγγελική Σταμούλη (άπό 9-11-1981) και Δ. Τσουγκαράκης (άπό 19-12-1984). Παραμένουν κενές δύο οργανικές θέσεις συντακτών. Τò Κέντρο στερεΐται επίσης δακτυλογράφου, έδω και τρία χρόνια, πράγμα που δυσχεραίνει πολύ τήν óμαλή λειτουργία του.

'Η παντελής έλλειψη κονδυλίων κατά τήν έφετινή χρονιά καθυστέρησε και παρεκώλυσε τίς έκδοτικές δραστηριότητες του Κέντρου. "Έτσι δέν κατέστη δυνατό νά άρχίσει ή έκτύπωση του Γ' τόμου του περιοδικού «Μεσαιωνικά και Νέα Έλληνικά» και του Δ' τόμου του Καταλόγου των Χειρογράφων των Μετεώρων, τόν όποιο έτοιμάζει ó Διευθυντής του Κέντρου Δ. Σοφιανός (βρίσκεται ήδη πρòς τò τέλος του).

"Έχει προχωρήσει πολύ ή στοιχειοθεσία και έκτύπωση του Α' τόμου τής 'Αλληλογραφίας (1802-1817) του Θεσσαλού λογίου κληρικού και Διδασκάλου Κωνσταντίνου Οικονόμου του έξ Οικονόμων. 'Ελπίζεται νά άποπερατωθεϊ σύντομα ή έκτύπωση και νά κυκλοφορήσει ó τόμος. Τήν έπιμέλεια του όλου έργου, που έκτός άπό τή δημοσίευση των έπιστολών περιλαμβάνει και έκτενή προλεγόμενα και σχόλια, έχουν αναλάβει οί συντάκτες του Κέντρου Κ. Λάππας και Ρόδη- 'Αγγελική Σταμούλη.

Στά πλαίσια των έπιστημονικών και έκδοτικών προγραμμάτων του Κέντρου, αλλά και των ειδικών ένασχολήσεων του προσωπικού του, έγιναν και οί έξής έπιμέρους έργασίες:

α') 'Ο Διευθυντής του Κέντρου Δ. Σοφιανός συνέχισε τή σύνταξη του Δ', και τελευταίου, τόμου του Καταλόγου των χειρογράφων των μετεωρικών μονών, ό όποιος θα περιλαμβάνει τήν περιγραφή των 125 περίπου κωδίκων τής Μονής τής 'Αγίας Τριάδος, όπου έχουν περιέλθει και οί κώδικες των μικροτέρων μονών, Ρουσάνου και 'Αγίου Νικολάου 'Αναπαυσᾶ. "Ηδη έχει άποπερατωθεϊ ή αναλυτική και λεπτομερής περιγραφή των 105 κωδίκων (οί αναλυτικές περιγραφές των κωδίκων αυτών καταλαμβάνουν 1450 χειρόγραφες σελίδες). "Έχει

καταρτισθεῖ ἐπίσης λεύκωμα πανομοιοτύπων μὲ 200 περίπου πίνακες ἐκτὸς κειμένου.

Ἡ ἐκτύπωση τοῦ ἔργου δὲν ἔχει ἀρχίσει ἀκόμη ἐξαιτίας τῆς ἔλλειψης χρημάτων.

Γιὰ τὸν ἐπὶ τόπου ἔλεγχο, τὴ σύνταξη τῶν περιγραφῶν τῶν χειρογράφων αὐτῶν καὶ ἄλλες ἀπαραίτητες διακριβώσεις μετέβη ὁ Διευθυντὴς τοῦ Κέντρου (μὲ προσωπικά του ἔξοδα) στὴ Μονὴ Ἁγίου Στεφάνου τῶν Μετεώρων (ὅπου φυλάσσονται καὶ τὰ χειρόγραφα τῆς Ἁγίας Τριάδος) κατὰ τοὺς μῆνες Ἰούνιο καὶ Αὐγουστο/Σεπτέμβριο.

Παρεσκευάσε ἐπίσης ἐκτενὴ μελέτη γιὰ τὸ Βίο τοῦ ὁσίου Λουκᾶ τοῦ Στειριώτη (κριτικὴ ἔκδοση τοῦ κειμένου, νεοελληνικὴ μετάφραση, μακρὰ προλεγόμενα καὶ ἱστορικὰ σχόλια).

β') Ἡ συντάκτρια Ἰωάννα Κόλια ἀσχολήθηκε καὶ ἐφέτος μὲ τὸ πρόγραμμα τοῦ Κέντρου ποὺ ἀφορᾷ στὴ συγκέντρωση, μελέτη καὶ τελικὴ παρουσίαση σὲ Coetus τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀγραφιῶτη ἱερομονάχου, διδασκάλου καὶ ἱατροῦ Ἀναστασίου Γορδίου (1654-1729). Ἐχει προχωρήσει ἤδη ἱκανοποιητικὰ ἢ μεταγραφὴ τῶν ἐπιστολῶν, τίς ὁποῖες περιέχουν οἱ κώδικες E.B.E. 2188, Γ.Α.Κ. 171, Ἀγ. Παντελεήμονος Ἀθω 693 καὶ 781. Συγκεντρώνονται παράλληλα πληροφορίες γιὰ πρόσωπα καὶ γεγονότα ποὺ ἀναφέρονται στὰ μεταγραφόμενα κείμενα.

Ἡ ἴδια ἔχει ὀλοκληρώσει τὴ μεταγραφὴ τῶν ἑκατὸ περίπου ἐπιστολῶν τοῦ ἱερομονάχου Ἀθανασίου, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀναστασίου Γορδίου, ποὺ περιέχονται στοὺς κώδικες τῆς Μονῆς Ἀγ. Παντελεήμονος 693 καὶ 781, καὶ συλλέγει ὑλικὸ γιὰ τὸ σχολιασμὸ τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶν, προκειμένου νὰ συμπληρωθεῖ ἢ μελέτη ποὺ θὰ δημοσιευθεῖ σὲ προσεχὴ τόμο τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Κέντρου. Ἀξιοσημείωτη εἶναι ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Ἀθανασίου μὲ τὸν ἀδελφὸ του Γόρδιο, γιατί παρέχει ἀξιόλογα στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση τῶν δύο λογίων ἀδελφῶν.

γ') Ὁ συντάκτης Κ. Λάμπας ἀσχολήθηκε μὲ τὴν τυπογραφικὴ ἐπιμέλεια τοῦ Α' τόμου τῆς Ἀλληλογραφίας τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου (ἐπιστολὲς τῶν ἐτῶν 1802-1817). Συνέχισε (μαζὶ μὲ τὴ συντάκτρια Ρόδη-Ἀγγελικὴ Σταμούλη) τὴ συγκέντρωση καὶ ἐπεξεργασία τοῦ ὑλικοῦ τοῦ Β' τόμου τῆς σειρᾶς, ποὺ θὰ περιλαμβάνει ἐπιστολὲς ἀπὸ τὸ 1817 ὡς τὰ πρῶτα χρόνια τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Ἐχει ἤδη μεταγραφεῖ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶν.

Πραγματοποίησε (τὸν Ἰούνιο, μὲ δικὰ του ἔξοδα) διερευνητικὴ ἀποστολὴ στὰ Μετέωρα (Μονὲς Μεταμορφώσεως καὶ Ἁγίου Στεφάνου) γιὰ τὴ μελέτη τῶν ἐντύπων τῶν μοναστηριακῶν βιβλιοθηκῶν, στὰ πλαίσια τοῦ προγράμματος τοῦ Κέντρου γιὰ μιὰ συνολικὴ καταγραφή καὶ παρουσίαση τῶν ἱστορικῶν τεκμηρίων τῶν μετεωρικῶν μονῶν.

δ') 'Η συντάκτρια 'Ελένη 'Αγγελομάτη-Τσουγκαράκη συνέχισε τὴ σύνταξη τοῦ ἀναλυτικοῦ Εὐρετηρίου τοῦ Δ' τόμου τοῦ Καταλόγου τῶν μετεωρικῶν χειρογράφων. 'Ολοκλήρωσε μελέτη με τίτλο «Συμβολὴ στὴν ἱστορία τῆς οἰκονομικῆς, κοινωνικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς τῆς Λάρισας κατὰ τὴν Τουρκοκρατία», ποὺ θὰ δημοσιευθεῖ στὸν προσεχῆ τόμο τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Κέντρου. Πραγματοποίησε ἀναθεώρηση τοῦ κειμένου τῆς διατριβῆς της («The Eve of the Greek Revival. British Travellers' Perceptions of Early Nineteenth Century Greece»), ἡ ὁποία θὰ δημοσιευθεῖ τὸ 1989 ἀπὸ 'Αγγλικὸ ἐκδοτικὸ οἶκο.

'Ελαβε μέρος στὸ Διεθνὲς Συμπόσιο «Τὸ ταξίδι στὸ Μεσογειακὸ χῶρο (18ος-19ος αἰ.). 'Ο Gérard de Nerval καὶ ἡ 'Ανατολή», ('Ερμούπολη Σύρου, 3-7 'Ιουλ. 1988), με ἀνακοίνωση: «Manuscripts of Travel Literature relating to Greece, Constantinople, Asia Minor and Cyprus in the British Libraries and Archives. A Research in Progress». Συμμετέσχε ἐπίσης στὸ 1ο Συμπόσιο 'Ιστορίας καὶ Τέχνης «'Η Μονεμβασία καὶ ὁ βυζαντινὸς καὶ μεταβυζαντινὸς κόσμος», (Μονεμβασία, 6-8 Σεπτ.), με ἀνακοίνωση: «'Η μονεμβασιώτικη οἰκογένεια τῶν Λικινίων».

Συνέχισε τέλος τὴν ἀναζήτηση καὶ μελέτη στὶς Βρεττανικὲς Βιβλιοθήκες καὶ 'Αρχεῖα ἀνέκδοτων περιηγητικῶν χειρογράφων.

ε') 'Η συντάκτρια Πηνελόπη Στάθη συνέχισε καὶ ἐφέτος τὴν ἀποδελτίωση καὶ τὴ σύνταξη περιλήψεων τῶν φακέλων τοῦ Γραμματοφυλακείου τοῦ Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου Κωνσταντινουπόλεως' συγκεκριμένα, ἐπεξεργάστηκε τὸ φάκελο «'Αλληλογραφία Μεγάλης 'Εκκλησίας, 1505-1797»' σύνολο ἐγγράφων 315. 'Ετοίμασε μελέτη με τίτλο «Συμβολὴ στὴν ἐργογραφία τοῦ Ξενοφῶντος Α. Σιδερίδη», ποὺ θὰ δημοσιευθεῖ στὸν Γ' τόμο τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Κέντρου. Δημοσίευσε βιβλιοπαρουσίαση τῶν δύο τόμων «Καραμανλίδικα» τῆς Ε. Μπαλτᾶ (ἐκδοση τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν) στὸ περ. «Διαβάζω» (27-4-88), με τίτλο: «Γλώσσα καὶ 'Ιστορία».

'Ελαβε μέρος στὸ 6ο Διεθνὲς Συνέδριο Τουρκολογίας (Κων/πολη, 19-25 Σεπτ. 1988), με ἀνακοίνωση: «Σημαντικὰ γεγονότα τῆς τουρκικῆς ἱστορίας στὸ ΙΗ' αἰ. ἀπὸ τὴν πένα 'Ελλήνων λογίων» (στὴν τουρκική).

ς') 'Η συντάκτρια Ρόδη- 'Αγγελικὴ Σταμούλη ἀσχολήθηκε (σὲ συνεργασία με τὸ συντάκτη Κ. Λάππα) με τὴν τυπογραφικὴ ἐπιμέλεια τοῦ Α' τόμου τῆς 'Αλληλογραφίας τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου. Συνέχισε τὴ μεταγραφὴ ἐπιστολῶν ποὺ θὰ περιληφθοῦν στὸν Β' τόμο τοῦ ἔργου. Εἶχε τὴν εὐθύνη τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Κέντρου (καταγραφὴ καὶ ταξινόμηση βιβλίων κ.ἄ.). Παράλληλα, ὀλοκλήρωσε τὶς μεταγραφὰς τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Μαρίνου Λουρόπουλου, πρεβεζάνου ἐμποροῦ τοῦ ΙΗ' αἰ., καὶ ἄρχισε τὴν εὐρετηριάσῃ τους.

ζ') 'Ο συντάκτης Δ. Τσουγκαράκης συνέχισε τὴ σύνταξη ἀναλυτικῶν Εὐρετηρίων τοῦ Δ' τόμου τοῦ Καταλόγου τῶν μετεωρικῶν χειρογράφων. Προχώρησε τὴν ἔρευνα καὶ τὴ συλλογὴ ὑλικοῦ γιὰ τὴν ἐργασία πού ἐτοιμάζει μὲ θέμα τὴν παραγωγὴ καὶ τὴν ἐμπορία τοῦ σίτου στὴ βενετοκρατούμενη Κρήτη· ἡ μελέτη θὰ δημοσιευθεῖ σὲ προσεχὴ τόμο τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Κέντρου. 'Ολοκλήρωσε τὴν ἐπεξεργασία γιὰ ἔκδοση τῆς διατριβῆς του «Byzantine Crete. From the 5th Century to the Venetian Conquest». Συνέχισε τὴν ἔρευνα καὶ τὴ συγγραφὴ κεφαλαίου γιὰ τὴ μεσαιωνικὴ καὶ νεότερη Μεσαρά, στὰ πλαίσια τοῦ συλλογικοῦ διεπιστημονικοῦ προγράμματος Creitan Exploration Project.

'Ελαβε μέρος στὸ 2ο Διεθνὲς Συμπόσιο Βυζαντινῆς Σφραγιδογραφίας ('Αθήνα, 16-17 Μαΐου 1988), ὅπου παρουσίασε ἀνακοίνωση μὲ θέμα: «The Byzantine Seals of Crete». Συμμετέσχε ἐπίσης στὸ Συμπόσιο «'Η Μονεμβασία καὶ ὁ βυζαντινὸς καὶ μεταβυζαντινὸς κόσμος» (Μονεμβασία, 6-8 Σεπτ. 1988) μὲ ἀνακοίνωση: «Τὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου καὶ οἱ ἀραβικὲς ἐπιδρομὲς τοῦ 8ου, 9ου καὶ 10ου αἰώνα».

'Εργάστηκε σὲ βιβλιοθήκες τῆς Βρετανίας ('Οξφόρδης καὶ Λονδίνου) γιὰ τὴν ἐπισημάνση καὶ συλλογὴ ὑλικοῦ, πού θὰ χρησιμοποιήσῃ σὲ μελέτη του μὲ θέμα τὶς βυζαντινὲς περιγραφὲς τῶν 'Αγίων Τόπων. 'Απὸ τὸ Μορφωτικὸ 'Ίδρυμα 'Εθνικῆς Τραπεζῆς ἐκδόθηκε ('Αθ. 1988) ἡ μετάφρασή του στὰ ἑλληνικὰ τοῦ ἔργου τοῦ καθ. Cyril Mango «Βυζάντιο. 'Η αὐτοκρατορία τῆς Νέας Ρώμης».

'Η βιβλιοθήκη τοῦ Κέντρου, παρὰ τὰ ἀνεπαρκέστατα κονδύλια πού διατίθενται γιὰ τὸν ἐμπλουτισμὸ της, ἀπέκτησε ἐφέτος 350 περίπου νέους τόμους (ἀριθ. βιβλίου εἰσαγωγῆς 9211-9570) ἀπὸ δωρεές, ἀνταλλαγὰς ἢ ἀγορές.

Πρέπει νὰ προστεθεῖ, τέλος, ὅτι πολὺς χρόνος δαπανήθηκε ἀπὸ ὄλο τὸ προσωπικὸ γιὰ τὴ διεκπεραίωση διοικητικῶν καὶ ἄλλων γραφειοκρατικῶν διαδικασιῶν (ἀφοῦ τὸ Κέντρο δὲν διαθέτει διοικητικὸ ὑπάλληλο-δακτυλογράφο), καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση εἰδικῶν ἐρευνητῶν, 'Ίδρυμάτων καὶ 'Ἰνστιτούτων, τῆς 'Ελλάδος καὶ τοῦ 'Εξωτερικοῦ, πού ἀποτάθηκαν στὸ Κέντρο γιὰ διάφορα ἐρευνητικὰ καὶ ἄλλα θέματα.

'Ο Διευθυντὴς τοῦ Κέντρου
Δ. Ζ. Σοφιανὸς